

Nota van zienswijzen en wijzigingen Beleidsregel 'Juridisch instrumentarium bij schade door beekontwikkeling en andere waterdoelen 2024'.

- Datum 29 oktober 2024
- behorend bij DB-besluit met zaaknummer 78256 / 210178 van 12 november 2024.

In de periode van 8 april tot en met 20 mei 2024 heeft het ontwerpbesluit ter inzage gelegen.

Inhoud van de zienswijzen.

Een flink deel van de ingebrachte zienswijzen is algemeen van aard en heeft geen betrekking op de voorliggende beleidsregel. Ze gaan bijvoorbeeld over de doelstellingen van het waterschap zoals weergegeven in het WBP5 en de nota Handelingsperspectieven, de recente wateroverlast en de eventuele relatie daarvan met uitgevoerde of nog uit te voeren projecten, of over nadeelcompensatie. Reacties die geen betrekking hebben op het besluit dat ter inzage heeft gelegen, zijn in de nota van zienswijzen buiten beschouwing gelaten. In bepaalde gevallen is wel verwezen naar algemene uitleg die betrekking heeft op het betreffende onderwerp, zoals de watertransitie en hoe het waterschap omgaat met schade in projecten.

Naar aanleiding van de zienswijzen is de beleidsregel op enkele punten gewijzigd. Tevens zijn enkele ambtshalve wijzigingen aangebracht. Een uitgebreid overzicht van de zienswijzen en de beantwoording treft u aan in de tabel onder het kopje 'Nota van zienswijzen'.

Overzicht wijzigingen

Deze paragraaf gaat in op wat naar aanleiding van de ingediende zienswijzen en ambtshalve wijzigingen/ aanvullingen is aangevuld of gewijzigd in de beleidsregel.

1. Belangenafweging

In de inleiding van de ontwerp-beleidsregel was op pagina 9 de volgende tekst opgenomen: *Alleen wanneer de kosten voor financiële compensatie voor het waterschap buitenproportioneel zijn, ligt technische compensatie voor de hand, mits de (negatieve) effecten op de te behalen doelen niet te groot zijn.* Een van de zienswijzen gaat in op deze passage.

Dit betreft een te enge benadering; het gaat in de belangenafweging niet alleen om kosten.

Aanpassing beleidsregel: de betreffende passage is geschrapt. In de beleidsregel is op andere plaatsen duidelijker verwoord waaruit de afweging van belangen dient te bestaan. Punt 4 van stap 7 (op pag. 14) gaat dieper in op wegingsfactoren waaraan gedacht kan worden.

2. Beleid versus gedragslijn

Anders dan primair technisch compenseren, wat bij het waterschap in de loop der tijd de gedragslijn is geworden, wordt in het vervolg in de eerste plaats naar andere mogelijkheden gekeken om de effecten van een projectbesluit te compenseren en passen we het nee, tenzij-principe toe. Technisch compenseren vormt met de vaststelling van deze beleidsregel een uitzondering. Dat past beter binnen de opgaven waar het waterschap voor staat. Want technisch compenseren is in beginsel niet meer passend binnen de huidige uitgangspunten en visie van het waterschap gelet op het WBP5 en het Handelingsperspectief, en de grote urgentie gelet op het zo dicht mogelijk uitkomen bij de aan het waterschap wettelijke doelen die aan het waterschap zijn gesteld, zoals de KRW doelen in 2027.

Aanvulling beleidsregel De beleidsregel gaat expliciet uit van: "technisch compenseren: nee, tenzij." In de inleiding van de beleidsregel (pag. 3) is hiertoe een aanvullende tekst opgenomen. Overigens geldt de beleidsregel - na inwerkingtreding - alleen voor die projecten waarbij er nog geen gesprekken hebben plaatsgevonden met betrokkenen over de mogelijk te treffen compenserende maatregelen.

3. Monumenten

In de commissie VWDV op 24 april 2024 werd de zorg geuit dat het waterschap mogelijk schade zou toebrengen aan (Rijks)monumenten waarop een verplichting rust deze te beschermen. Uiteraard moet het waterschap voldoen aan wettelijke verplichtingen. In de omkaderde tekst op pag. 17 is hierover opgenomen dat *op grond van de Wet en rechtspraak kan worden afgeweken van de hoofdregel in voorliggende beleidsregel om technisch compenseren niet primair toe te passen.*

Aanvulling beleidsregel: In het kader op pag. 17 is (Rijks)monumenten toegevoegd aan de opsomming *boerderijen, schuren en woningen.*

4. De betekenis van de woorden primair en aanbieden.

Na bekendmaking van het ontwerpbesluit werd verondersteld dat in de nieuwe situatie het waterschap technisch compenseren niet meer aanbiedt maar er wel mee instemt als de schadelijgende partij er zélf om verzoekt. Om dat te voorkomen is het nodig het woord *primair* te ondersteunen en een ander woord te vinden voor *aanbieden*.

In de beleidsregel heeft *primair* de betekenis 'in de eerste plaats'. Bedoeld is dat als uitgangspunt geldt dat technische compensatie geen openstaande optie is, tenzij na de afweging van belangen blijkt dat er een onevenredige situatie ontstaat; kortweg nee, tenzij.

wijziging beleidsregel:

In de beleidsregel is naargelang de situatie het woord 'aanbieden' grotendeels gewijzigd in 'toepassen'.

Voor een betere uitleg van het woord *primair* is in de beleidsregel het volgende opgenomen: *Het niet meer primair overeenkomen/ toepassen van technisch compenseren houdt in dat dit niet meer in de eerste plaats ter sprake komt in de gesprekken aan de keukentafel. Want in deze beleidsregel geldt als hoofdregel dat technisch compenseren niet wordt toegepast. Enkel in bijzonder onevenredige gevallen en bij zwaarwegende belangen kan het DB op basis van een zorgvuldige motivering besluiten om af te wijken van deze hoofdregel en technisch compenseren wél toe te passen.*

Als voorbeeld: wanneer uit een belangenafweging voortkomt dat schade afgekocht zou moeten worden met substantiële schadebedragen terwijl tegelijkertijd de gevolgen van technische compensatie voor het watersysteem beperkt zijn, ligt het in dat specifieke geval voor de hand technische maatregelen te nemen om de schade te voorkomen of te beperken.

5. Opsomming technische maatregelen pag. 13

In het kader op pag. 13 van de ontwerp-beleidsregel staat een opsomming van technische maatregelen die getroffen zouden kunnen worden om negatieve effecten vanuit projecten te compenseren maar tegengesteld zijn aan de doelen van de watertransitie. De tekst in aanvulling op 'verhogen van maaiveld': *alleen negatief als deze gebieden anders zouden overstromen, niet negatief in het geval van compenseren grondwaterstandsstijging* komt niet overeen met de bedoeling van de beleidsregel en kan tot verwarring leiden.

Aanpassing beleidsregel: de betreffende passage is geschrapt.

Nota van zienswijzen

Bovenstaande wijzigingen zijn overgenomen in de definitieve beleidsregel 'Juridisch instrumentarium bij schade door beekontwikkeling en andere waterdoelen 2024'. De zienswijzen worden hierna behandeld. De wijzigingen zijn geel gemarkeerd in de beleidsregel.

Er zijn 93 zienswijzen ingediend. Deze zijn in onderstaande tabel samengevat. In de reactie van het waterschap is aangegeven in hoeverre de zienswijze aanleiding is geweest de beleidsregel aan te passen. Voor de leesbaarheid zijn enkele zienswijzen gesplitst en afzonderlijk beantwoord.

De zienswijzen zijn geanonimiseerd en genummerd. De nummering is gebaseerd op de ingediende zienswijzen. Dat nummers ontbreken is vanwege het feit dat er ca. 70 dezelfde reacties zijn gegeven. Na vaststelling van de beleidsregel wordt iedereen die een zienswijze heeft ingediend, door het waterschap in kennis gesteld van het besluit. En zij ontvangen deze 'nota van zienswijzen en wijzigingen'. Tevens krijgen zij de nummers door die betrekking hebben op de door hen ingebrachte zienswijzen en de reactie daarop van het waterschap.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
1	a	Gezien de Algemene termijnenwet moet de termijn tot en met 10 mei 2024 worden verlengd tot en met dinsdag 21 mei 2024.	Alle ingekomen zienswijzen zijn meegenomen in (de besluitvorming over) deze nota.
1	b	De beleidsregel waartegen deze zienswijze ingaat is niet de veroorzaker van de eventuele schade. Wel wijzigt met de voorgestelde beleidsregel de manier waarop het Waterschap met cliënt in gesprek zou gaan in geval er schade te verwachten is. Met het voorstel om op voorhand niet meer te spreken over technische compensatie, en enkel en alleen een financiële schadevergoeding voor te stellen, worden kansen gemist en wordt de ondernemersvrijheid van cliënt ingeperkt.	Zoals de indiener van de zienswijze zelf al aangeeft is de beleidsregel niet de veroorzaker van eventuele schade. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. In het nieuwe beleid wordt uiteengezet dat en op welke manier alle belangen en mogelijkheden ter compensatie zorgvuldig worden onderzocht alvorens een keuze zal worden gemaakt in het projectbesluit ter compensatie/mitigatie van de effecten die door een specifiek projectbesluit veroorzaakt zullen worden. Ook de (on)mogelijkheden van technische compensatie worden hierbij beschouwd. Nieuw ten opzichte van de tot het moment van vaststelling geldende gedragslijn, is dat gelet op het grote en urgente maatschappelijke belang en taak- en doelstellingen van het waterschap, deze mogelijkheid in de belangenafweging dikwijls meer negatief dan positief gewicht in de schaal zal leggen. Dit betreft de gevallen waarbij technisch compenseren niet bijdraagt /afbreuk doet aan het doel van het specifieke projectbesluit en de wettelijke doelen die aan het waterschap zijn gesteld. Anders dan de huidige gedragslijn is geworden bij het waterschap in de loop der tijd (primair technisch compenseren) is het noodzakelijk dat voortaan eerst naar andere mogelijkheden wordt gekeken om de effecten van een projectbesluit te compenseren. Dit past beter binnen het WBP5 en de Nota Handelingsperspectieven en de opgaven waar het waterschap voor staat. Het doelbereik wordt op deze manier, noodzakelijkerwijs, vergroot. Vandaar dat het beleid voortaan spreekt over: "technisch compenseren, nee, tenzij." Bovengenoemde is op enkele plaatsen in de beleidsregel explicieter omschreven.
1	c	Een verhoogde grondwaterstand zal leiden tot grote nadelige gevolgen. Door een verhoogde waterstand wordt cliënt beperkter in zijn gewassenkeuze en kunnen de gewassen die er staan ook 'te nat' komen te staan wat	Voor onze reactie op dit punt verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 18 b en tevens 92, 24 b en 24 c.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		beperking in groei of erger tot gevolg kan hebben. Dit leidt tot hoge schade voor onze cliënt.	
1	d	Daarnaast zal cliënt door de verhoogde waterstand zijn perceel op de natte momenten niet kunnen betreden met machines om het land in te zaaien, te bewerken, te oogsten of te rooien, et cetera. De gebruiksmogelijkheden van de eigen landbouwgrond door cliënt worden in dat geval ernstig beperkt. Door de nattere omstandigheden wordt regulier landbouwkundig gebruik ter plaatse onmogelijk gemaakt	Voor onze reactie op dit punt verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 18 b.
1	e	Ondernemer, cliënt, zou in dat geval wel een vergoeding ontvangen, maar niet de mogelijkheid om zijn perceel op dusdanige wijze aan te passen dat het landbouwkundig gebruik behouden blijft.	Deze zienswijze heeft betrekking op hoe het waterschap schade compenseert. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Voor verdere informatie over de mogelijkheid om zelf maatregelen te nemen verwijzen we u naar de reactie op zienswijze nummer 34 d.
1	f	Het primair aanbieden van financiële compensatie lijdt in vele gevallen tot een onevenredige benadeling van de belangen van agrariërs ten opzichte van de beleidsdoelen van het waterschap. Het vaststellen van deze beleidsregel lijdt niet tot een wenselijke uitkomst. Te meer omdat bij voorbaat niet vast staat dat financiële compensatie tot het versneld behalen van de beleidsdoelen leidt. Daarnaast is niet gebleken dat technische maatregelen meer belemmering geven dan financiële compensatie belemmerend werkt in het behalen van gestelde beleidsdoelen.	Mocht een nieuw projectbesluit met negatieve effecten op percelen van de indiener in de toekomst aan de orde zijn, dan wordt een passende en gewenste oplossing bekeken en afgewogen. Dit rekening houdend met dit beleid, de onderliggende doelen en opgaven van het waterschap bij het concrete projectbesluit, en de (bedrijfs)belangen van de indiener. Mocht dit niet tot een bevredigend resultaat leiden voor de indiener, dan staat een procedure tegen het betreffende projectbesluit open.
5	a	Indiener stelt dat gronden in het verleden bij de waterstaat 2021 ten onrechte de titel bestaand overstromingsgebied hebben gekregen. Gaat het waterschap bij aanvang van het “gebiedsproces” uit van de bestaande situatie of het wensmodel van het waterschap?	Deze zienswijze heeft betrekking op een ruimtelijke begrenzing in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
5	b	Indiener vraagt zich af hoe de vervuiling van gronden door water en verontreinigd slib gecompenseerd wordt.	In algemene zin kan worden geconcludeerd dat in geval van natuurlijke overstromingen de slibdeeltjes (zwevende stof) in het water bepalend zijn voor de oppervlaktewaterkwaliteit en de effecten op bodem en gewassen en in mindere mate de opgeloste stoffen in het oppervlaktewater. In een situatie van hoog water of overstroming is er vaak ook sprake van veel neerslag waardoor opgeloste stoffen gehalten in de beek verdund worden. Slibdeeltjes (zwevende stof) die met het uitgetreden oppervlaktewater op percelen afgezet worden, hebben naar verwachting een geringe invloed op de chemische kwaliteit van (landbouw)bodems. Studies die zijn uitgevoerd ten behoeve van de realisatie van gestuurde waterbergingslocaties in het beheergebied van Waterschap De Dommel (Keersop, Run, Kleine Dommel) tonen aan dat laag frequente overstromingen die eens per 10 tot 15 jaar optreden, de bodemkwaliteit in geringe mate beïnvloeden en is voor zware metalen (zink, cadmium, koper), fosfaat en stikstof zelfs lager dan de belasting door atmosferische depositie (stoffen die via de lucht op percelen terecht komen, zoals stofdeeltjes en neerslag). Het opbrengen van mest op landbouwpercelen is vaak een grotere bron voor deze stoffen. Uitzondering betreft het beekdal van de Dommel. Door belasting van de Dommel door de zinkindustrie en natuurlijke overstromingen zijn oeverpercelen verontreinigd geraakt met zware metalen (onder ander cadmium en zink). Het watersysteem zal naar verwachting nog geruime tijd onder invloed blijven staan van de grootschalige en diffuse verontreiniging met zware metalen die nog in het gebied aanwezig is. Sinds de huidige afvalwaterzuivering bij zinkfabriek in Overpelt operationeel is (ca. 2010), zijn de metaalgehalten in het oppervlaktewater gedaald, waardoor gesteld kan worden dat huidige natuurlijke overstromingen van de Dommel de bodemkwaliteit niet verder verslechteren. Er zijn door Projectbureau Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK) teeltadviezen uitgegeven voor land- en tuinbouw in het verontreinigde gebied. Voor melkvee zijn er geen risico's voor melk en spiervlees, organen van dieren die bedoeld zijn voor consumptie dienen preventief te zijn verwijderd. Voor natuurgebieden zijn ecologische risico's in beeld gebracht en zijn beheeradviezen

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			uitgewerkt hoe deze beheerst kunnen worden (zie www.zinkindekempen.nl). In algemene zin worden door het waterschap geen maatregelen getroffen om mogelijke kwalitatieve effecten van achterblijvend sediment op overstroomde percelen te mitigeren; de schaderegeling van het waterschap is dan ook niet van toepassing. Het bevoegde gezag voor het kwaliteitsbeheer van landbodem was voor de komst van de Omgevingswet toebedeeld aan de provincie Noord-Brabant, sinds 1-1-2024 ligt deze bij de gemeenten.
12		Indiener vraagt zich af of financiële compensatie goed getaxeerd kan worden.	Per eigenaar worden bij projectplannen de initiële effecten van het voorkeursscenario c.q. het eindbeeld inzichtelijk gemaakt. Dit wordt gedaan door voor dit scenario met de Waterwijzer landbouw-tool de gevolgen op de gewasopbrengst te bepalen (inkomensschade bij schade door grondwaterstandsverhoging). Daarnaast wordt bij percelen waar de overstromingsfrequentie (oppervlaktewater) toeneemt, per situatie berekend wat de te verwachten vermogensschade is. Indien nodig of gewenst schakelt het waterschap een externe adviseur in om een taxatie uit te voeren ter vaststelling van de schade die wordt geleden door het projectbesluit.
15		Indiener geeft aan dat om schade te voorkomen de watergangen en keringen beter onderhouden moeten worden, en dat opstuwing niet door begroeiing in de watergang, maar door stuwen moet worden geregeld.	Deze zienswijze heeft betrekking op het onderhoud door het waterschap. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Voor vragen of klachten over het onderhoud kunt u bellen naar 0411 618 618 (ma t/m do tussen 9.00 en 17.00 en op vr van 9.00 tot 16.00) of mailen naar info@dommel.nl.
18	a	Indiener stelt dat het onaanvaardbaar is dat de gemaakte afspraken uit het verleden vastgelegd in het huidige beleid niet worden gehandhaafd.	Op basis van nieuwe inzichten mag het bestuur altijd zijn eigen beleid wijzigen, of moet dit zelfs doen als de situatie daar om vraagt. Het waterschap maakt bij de herinrichting van het watersysteem afwegingen tussen de mate waarin doelrealisatie kan plaatsvinden, de effecten op de omgeving (door inundatie en peilverandering) en kosten van compensatie. Op grond van het WBP5 en het handelingsperspectief (de watertransitie) is de visie van het waterschap veranderd, hetgeen het maken van een andere belangenafweging nodig maakt. Met dit beleid wordt die

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			belangenafweging ingevuld om op basis daarvan tot een doelmatige uitvoering van onze waterschapstaken te komen en (zo goed mogelijk) te voldoen aan de wettelijke doelen die aan het waterschap zijn gesteld, zoals de aan het waterschap wettelijk gestelde KRW doelen in 2027. Dit vereist een aanpassing van de beleidsregel 'Juridisch instrumentarium bij schade door beekherstel en andere waterdoelen' om niet langer technische compensatie primair aan te bieden (nee, tenzij) en in te zetten op andere vormen van compensatie, waaronder financiële compensatie. Uiteraard gaat deze beleidsaanpassing gepaard met een zorgvuldige vaststellingsprocedure en een correcte bekendmaking van het nieuwe beleid. Daarnaast hanteert het bestuur een overgangsperiode waarin reeds gemaakt afspraken met grondeigenaren in lopende projecten over technische (compensatie) maatregelen worden gerespecteerd.
18	b	Bij nadelige effecten van projecten in het beekdal met een maatschappelijk belang moeten zowel inkomens- als vermogensschade gecompenseerd worden. Voer aanpassingen die het maatschappelijk belang niet dienen, niet uit. Nadelige effecten dienen gecompenseerd te worden vooral omdat dit een inbreuk is op het eigendomsrecht, zowel voor particulieren als voor bedrijven en grondeigenaren.	De uitvoering van projecten in het kader van watersysteemherstel zoals beekherstel en andere (vernattings)maatregelen zorgt voor noodzakelijke (en hierdoor gewenste) effecten op grondwaterstand en/of inundatie. Dit is noodzakelijk om te voldoen aan de wettelijk gestelde (ecologische) doelen, zoals op grond van de Kader Richtlijn Water (KRW) en Natura 2000. Soms leiden deze effecten echter ook tot negatieve en ongewenste effecten (schade) voor andere gebruiksfuncties dan water, natuur en ecologie, zoals landbouw en wonen. Uitgangspunt is dat de nadelige effecten als gevolg van een ingreep in het systeem (zoals beekherstel) gecompenseerd worden. Hoe het waterschap dat doet, is vastgelegd in de voorliggende beleidsregel. Het waterschap beoordeelt bij iedere agrarische ondernemer wat nodig is om een project te realiseren. Het is en blijft dus echt maatwerk. Wat er verandert is dat financiële compensatie wordt vooropgesteld. Om te komen tot de maatschappelijk meest verantwoorde keuze vindt bij het beoordelen van de mogelijkheden tot compensatie van schade altijd een afweging plaats tussen: - het algemeen (maatschappelijk) belang van de te bereiken doelen van het waterschap (zoals geformuleerd in onder meer KRW en watertransitie), - het individueel – of bedrijfsbelang van de partij die schade

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			ondervindt en - de kosten van compensatie. In 2010 hebben de Brabantse waterschappen samen met de provincie een protocol opgesteld hoe om te gaan met vernattingseffecten en schade door grondwater. Dit heet de leidraad voor Natte Natuurparels. In deze leidraad wordt ingezoomd op de verschillende instrumenten die het waterschap ter beschikking staan zoals aankoop/grondruil, vergoeding van gewasschade en de keuze voor mitigerende of technische maatregelen. Naast natte natuurparels gebruikt Waterschap De Dommel deze leidraad sinds 2016 ook voor andere schade door grondwater, zoals bij beekherstel. Om de schade te berekenen wordt gebruik gemaakt van de tool 'Waterwijzer Landbouw' (WWL) opgesteld door de WUR. De WWL rekent uit tov 100% ideaal, wat de huidige opbrengst is (%) en wat het wordt (%). Op basis van het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar, indien beschikbaar in BRP. Het verschil wordt in euro's uitgedrukt. Dit betreft dus enkel de gewasschade (inkomensschade). De tool berekent het schadebedrag per jaar. Om de schade in één keer af te kunnen kopen wordt dit nadeel gekapitaliseerd met een factor 10, die staat voor een vergoeding van de schade gedurende bijna 13 jaren. Eventuele vermogensschade (dus waardedaling van de grond agv grondwaterstandstijging) wordt niet meegenomen omdat dit al is verdisconteerd in de vergoeding van inkomensschade. Dat blijft uiteraard maatwerk. Wanneer sprake is van blijvende, substantiële effecten op de bedrijfsvoering geldt ook bij schade door grondwater dat een eventuele daling van de vermogenswaarde wordt vergoed. Via de notaris wordt dan een Kwalitatieve Verplichting (KV) vastgelegd. Zie verder onze reactie op zienswijze 85 a.
18	c	Indiener stelt dat dat de manier waarop het waterschap omgaat met technisch compenseren tot gevolg heeft dat draagvlak en acceptatie van bepaalde ingrepen in het watersysteem tot een dieptepunt zal zakken met ook rechtszaken tot gevolg.	Zie onze reactie op zienswijze nummer 71 c.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
19	a	Indiener stelt dat de sponswerking van de humusrijke toplaag en de begroeiing in en rondom de watergangen onjuist worden gemodelleerd bij de voorbereiding van herinrichtingsprojecten. De berekeningen die gebruikt worden bij de projectplannen voor de inrichting van de beekdalen zijn onjuist. Het waterschap vertaalt deze gevolgen echter nog niet tot het aanpassen van het beleid waardoor deze problemen worden veroorzaakt.	Deze zienswijze heeft betrekking op hydraulische modellering bij de projectvoorbereiding. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Over de modellering merken we het volgende op. Bij beleid en realisatieprojecten maakt het waterschap voor de onderbouwing van de hydrologische effecten, gebruik van modellen. Dat zijn landelijke aanvaarde standaarden en model-software. In het model neemt het waterschap alle relevante informatie mee die op het moment van de start van het opbouwen van het model beschikbaar is.
19	b	Door hermeanderen wordt de afvoercapaciteit van de beek onvoldoende om in natte periodes het water af te voeren.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
19	c	De inrichtingsmaatregelen die het waterschap heeft uitgevoerd (versmallen en verondiepen van beken en het afgraven van grond) zorgen voor extra wateroverlast. De Keersop is pas onlangs ingericht en is er geen begroeiing aanwezig in de beek. Maar door het ontstaan van begroeiing in de beek wordt het bergend vermogen en de afvoercapaciteit van de beek verkleind waardoor de wateroverlast wordt vergroot. Hiermee is in de modellen geen rekening gehouden.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
19	d	Indiener stelt dat de sponswerking van de humusrijke toplaag en de begroeiing in en rondom de watergangen onjuist worden gemodelleerd bij de voorbereiding van herinrichtingsprojecten. De berekeningen die gebruikt worden bij de projectplannen voor de inrichting van de beekdalen zijn onjuist. Het waterschap vertaalt deze gevolgen echter nog niet tot het aanpassen van het beleid waardoor deze problemen worden veroorzaakt.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
19	e	Door het beekdal te vernatten ontstaat elders in het gebied verdroging dit is niet wat in de KRW wordt bedoeld met verbetering waterkwaliteit en -kwantiteit. Door versmalling en meer meanders in de beken worden de afvoercapaciteit en het waterbergend vermogen verkleind wat problemen	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		geeft bij hoog water, er is geen enkel middel meer om te sturen.	
19	f	Het overgaan naar natte teelten, zoals het waterschap stelt is niet in te passen in de bedrijfsvoering. Door de vruchtbare gronden in het beekdal zijn er veel melkveebedrijven gevestigd in dit gebied. Door vernatting kan geen weidegang meer worden toegepast en wordt het weideseizoen zeer kort. Door vertrapping en beschadiging van de bodem wordt de structuur en het bodemleven in negatieve zin beïnvloed. Terwijl het uitgangspunt is de bodem te verbeteren voor meer bodemleven en meer biodiversiteit.	Deze zienswijze heeft betrekking op de doelstellingen van de watertransitie. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Voor informatie over de watertransitie verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 92 en 34b
19	g	Peilverhoging en meer inundatie is onwenselijk. Voor een robuust beekdal moeten de huidige graslanden met hun hoge gehalte aan organische stof worden benut. Dat zijn gronden die water vasthouden in droge perioden en die water kunnen bufferen in de grond in natte perioden.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Voor informatie over de watertransitie verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 92 en 34b
19	h	Door de projecten die het waterschap uitvoert is er geen sprake meer van natuurlijke overstroming. De projecten zorgen ervoor dat het water op plekken komt waar het waterschap zegt dat het moet komen. Dit betekent dat er sprake is van een gestuurde berging.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
19	i	Vernatten van beekdalen is onwenselijk en onnodig. Het in droge perioden vasthouden van water met behulp van stuwen is een goede maatregel. Maak het in natte perioden niet nog natter. Het water moet dan op de hoger gelegen gronden worden vastgehouden en niet in de beekdalen. Want met het vasthouden van water in de beekdalen krijg je de hogere gelegen percelen niet natter.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
19	j	In een goed ontwikkeld watersysteem/beekdal zijn overstromingen niet nodig. Sloten en beken moeten de piekbuien op kunnen vangen. Dit water hoort niet thuis op naastgelegen gronden.	Deze zienswijze heeft betrekking op de doelstellingen van de watertransitie. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Voor informatie over de watertransitie verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 92.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
19	k	Indien door de maatregelen van het waterschap onverhoopt overstromingen plaats vinden, moet die schade te allen tijde worden gecompenseerd.	Deze zienswijze heeft betrekking op schade na een ingreep in het watersysteem. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Voor informatie over schade na uitvoering van een project verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 78.
22	a	Indiener geeft aan het voorstel om geen technische compensatie toe te staan bij nadelige gevolgen van beekherstel, een verkeerde wijziging. Technische compensatie is juist een goede oplossing om waardevolle gronden zo goed mogelijk te kunnen benutten. Bijvoorbeeld subirrigatie is een maatregel die een win-win situatie kan opleveren om het grondwater op een ideaal peil te houden. Landbouwgrond dient optimaal te worden benut. Technische compensatie is uiteindelijk goedkoper en leidt tot meer draagvlak en betere samenwerking tussen grondeigenaren en waterschap.	Voor een reactie over het in zijn algemeenheid toepassen van technische maatregelen verwijzen we naar de reactie op nummer 69 c. Subirrigatie is een technische maatregel waarmee water in natte tijden via drainagebuizen het perceel ontwaterd kan worden en in droge tijden water via deze drainagebuizen in het perceel gebracht kan worden. Voorwaarde voor het goed functioneren van subirrigatie is dat er in droge tijden voldoende water beschikbaar is om het systeem te voeden. Als dat water in een lange periode van droogte niet beschikbaar is werkt alleen de afvoer van het teveel aan water tijdens een natte periode en functioneert het systeem feitelijk als peilgestuurde drainage. Het waterschap ziet zeker mogelijkheden voor subirrigatie in gebieden waar ook in droge periodes voldoende water beschikbaar is. Zoals vastgelegd in het WBP en handelingsperspectief kunnen we niet alle landbouwgronden geschikt maken/houden voor alle teelten en zullen er dus keuzes gemaakt moeten worden. In het handelingsperspectief kunt u lezen dat er op de hoge koppen en beekdalen ruimte ontstaat voor meer extensieve vormen van landbouw en op de flanken zal een meer stuurbaar systeem ontstaan waarbij juist ook technische maatregelen zoals peilgestuurde drainage en of subirrigatie passend zijn om de landbouwgronden zo goed mogelijk te benutten.
22	b	Indiener geeft aan dat het gezien de gronddruk in het beheergebied van de Dommel raadzaam is zuinig te zijn op elke meter om deze optimaal te benutten. Indiener verwacht ook dat technische compensatie uiteindelijk goedkoper is en leidt tot meer draagvlak en betere samenwerking tussen grondeigenaren en waterschap.	Het is op dit moment nog niet vast te stellen wat in algemene zin de financiële consequenties van de beleidswijziging zijn. Tot op heden vond in de meeste gevallen nog technische compensatie plaats, wat in ca. 80% van de gevallen duurder was dan wanneer negatieve effecten financieel gecompenseerd zouden zijn. Technisch compenseren geeft weliswaar een goede kans op medewerking maar op langere termijn zijn veel van de technische maatregelen niet houdbaar zodat sprake is van afwenteling, en bovendien van een desinvestering in het geval dat technische maatregelen ongedaan

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			gemaakt moeten worden. Financieel afkopen past in de lijn van het handelingsperspectief met herwaardering van gronden en andere gebruiksmogelijkheden voor lager gelegen, nattere percelen. Het bestuur is zich ervan bewust dat de verschuiving van technisch naar financieel compenseren (afkopen) de kans op beroepsprocedures vergroot met een – indirecte - toename van kosten. Met betrekking tot uw opmerking over draagvlak verwijzen we u naar de reactie op 71c.
24	a	ZLTO verneemt graag van het waterschap hoe het aankijkt tegen de zgn. landbouwontwikkelpaden, en heel concreet: is er wat het waterschap betreft ruimte voor al deze paden binnen het beheergebied, óf sluit waterschap De Dommel aan de voorkant bepaalde paden (op bepaalde locaties) uit? Want dan vernemen wij dat graag. In het licht van de voorliggende consultatie is ZLTO namelijk van mening dat er ruimte moet zijn voor ondernemers om elk van de landbouwontwikkelpaden te kiezen, waarbij in de precieze uitwerking van deze landbouwontwikkelpaden uiteraard locatieafhankelijk kan zijn.	Deze zienswijze betreft een verzoek van indiener aan het waterschap om een reactie op haar beleid. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. In het overleg tussen bestuurders van ZLTO en het waterschap is dit onderwerp ook ter sprake geweest. Afgesproken is dat we de visies van ZLTO en het waterschap naast elkaar leggen om overeenkomsten en knelpunten te bespreken.
24	b	ZLTO is het niet eens met het argument dat technische compensatie kan leiden tot belemmeringen in het bereiken van de gestelde doelen. Sterker nog, ZLTO is van mening dat in sommige gevallen en op sommige locaties een technische compensatie juist de meest effectieve maatregel op die locatie kan zijn.	Technische compensatie kan zeer effectief zijn geredeneerd vanuit agrarisch perspectief. Technische compensatie is veelal gericht op versnelde afvoer, dan wel ophogen van percelen om hogere grondwaterstanden te compenseren en agrarisch gebruik te optimaliseren. Echter geredeneerd vanuit het watersysteem is een versnelde afvoer van water in de beekdalen of ophogen van percelen juist onwenselijk. De ambitie van het waterschap zoals beschreven in het handelingsperspectief is dat in de beekdalen voldoende ruimte is om water op te vangen en dat maatregelen niet verdrogend werken voor de omgeving. In het WBP5 en de het Handelingsperspectief is vastgelegd dat het waterschap werkt aan een klimaatrobuuste waterhuishouding voor een toekomstbestendige leefomgeving. KRW-projecten, natte natuurplekjes en daarmee de schaderegeling, spelen zich voornamelijk af op de (lager gelegen) gronden die een belangrijke rol vervullen in

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			enkele richtinggevende principes van de watertransitie: · Elke druppel telt <u>Doel:</u> beoogd is een toename van de grondwatervoorraad en het voorkomen van verdere achteruitgang van het watersysteem. Onder meer door detailontwatering te verminderen en door te infiltreren op hoger gelegen gebieden, blijven beken en beekdalen op termijn gevoed door kwel, ook in droge perioden. <u>Knelpunt:</u> het verlagen van de grondwaterstand met technische maatregelen beïnvloedt deze gewenste ontwikkeling in negatieve zin en is daarom - juist op gevoelige plekken - niet meer wenselijk als compensatie in te zetten. · Meer ruimte voor water <u>Doel:</u> het beekdal biedt op termijn voldoende ruimte om afvoerpieken (overstromingen) op te vangen. Daarvoor zijn inrichting, beheer en gebruik afgestemd op het overstromingsrisico. <u>Knelpunt:</u> het ophogen van gronden en/ of het maken van keringen om effecten in projecten te compenseren, zorgt er juist voor dat water minder ruimte krijgt. Want dat leidt tot ruimtevraag op andere plekken, bovenstrooms of juist benedenstrooms, vanwege de kans dat deze op hun beurt onder water lopen. Met de koers van het handelingsperspectief is ervoor gekozen dat niet alles meer overal kan. Het waterschap is verantwoordelijk regels te hanteren (en op te stellen) die in lijn zijn met dit beleid. In het handelingsperspectief is onder 'beekdalen' opgenomen geen technische bescherming meer te bieden voor nieuwe ontwikkelingen. Dit sluit aan op de Tweede Kamerbrieven over water en bodem als sturende principes in ruimtelijke ontwikkelingen. Zie verder de reacties op zienswijzen 94 c, 92, 34 b en 18 a.
24	c	Daarbij is het wat ZLTO betreft uiterst onwenselijk als waterschap De Dommel aan de voorkant technische compensatie uitsluit, aangezien voor een aantal transitiepaden dit een fundamentele bouwsteen is.	Het niet meer primair toepassen van technisch compenseren houdt in dat dit niet meer in de eerste plaats ter sprake komt in de gesprekken aan de keukentafel. Enkel in bijzonder onevenredige gevallen en bij zwaarwegende belangen kan het DB op basis van een zorgvuldige motivering besluiten om af te wijken van deze hoofdregel en technisch compenseren wél toe te passen. <u>Als voorbeeld:</u> wanneer uit een belangenafweging voortkomt dat

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			schade afgekocht zou moeten worden met substantiële schadebedragen terwijl tegelijkertijd de gevolgen van technische compensatie voor het watersysteem beperkt zijn, ligt het in dat specifieke geval voor de hand technische maatregelen te nemen om de schade te voorkomen of te beperken. Zie verder de reactie op zienswijze 18 b.
24	d	Op dezelfde pagina staat 'Alleen wanneer de kosten voor financiële compensatie voor het waterschap buitenproportioneel zijn, ligt technische compensatie voor de hand, mits de (negatieve) effecten op de te behalen doelen niet te groot zijn.' ZLTO merkt hierbij op dat het te onduidelijk is wat de definitie van 'buitenproportioneel' is, aangezien dit wat ZLTO betreft per geval en/of locatie kan verschillen. ZLTO vraagt zich af hoe transparant zo'n overweging is, en daarnaast vraagt ZLTO zich ook af wie de bevoegdheid heeft om te bepalen of iets 'buitenproportioneel' is.	ZLTO merkt terecht op dat het een beoordeling van geval tot geval betreft. Dit is aan de beoordelingsvrijheid van het dagelijks bestuur van het waterschap. Oordeelt het dagelijks bestuur na een belangenafweging dat er in een bepaald geval specifieke zwaarwegende belangen zijn die zwaarder wegen dan de belangen en doelen om niet technisch te compenseren? Dan kan het DB op basis van een zorgvuldige motivering besluiten af te wijken van de hoofdregel om technisch compenseren niet primair toe te passen. Want in deze beleidsregel geldt als hoofdregel dat technisch compenseren niet wordt toegepast. Enkel in bijzonder onevenredige gevallen en bij zwaarwegende belangen kan het DB op basis van een zorgvuldige motivering besluiten om af te wijken van deze hoofdregel en technisch compenseren wél toe te passen. De beleidsregel biedt het afwegingskader waarbinnen dit dient te gebeuren. Dat alleen op basis van buitenproportionele kosten gekozen zou worden voor technisch compenseren betreft een te enge benadering; het gaat in de belangenafweging niet alleen om kosten. Daarom is in de beleidsregel plaatsen duidelijker verwoord waaruit de afweging van belangen dient te bestaan. Punt 4 van stap 7 (op pag. 14) gaat dieper in op wegingsfactoren waaraan gedacht kan worden.
24	e	Op pagina 14 staat 'Het waterschap kan aangeven welke waterdoelen haalbaar zijn tegen welke gevolgen. Door dit in een vroeg stadium te beoordelen worden valse verwachtingen in de streek of tijdverlies door onder meer bijstellen van doelen tijdens en na het ontwerpproces, voorkomen'. In het licht van de Kaderrichtlijn Water (KRW) meldt ZLTO dat er een (sterke) behoefte is geuit vanuit diverse ZLTO-afdelingen en onze leden om meer inzage te krijgen in de status van de (oppervlakte)waterkwaliteit,	Deze zienswijze heeft in het algemeen betrekking op de waterkwaliteit. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. In het kader van het Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas (RBOM) wordt de meest actuele informatie gedeeld over waterkwaliteit en het KRW-doelgat. Als lid van de RBOM beschikt ZLTO over deze informatie.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		het zgn. doelgat voor de fysisch-chemische parameters (waaronder stikstof en fosfor), een duiding van de bronnenanalyse (wat is de bijdrage vanuit de land- en tuinbouw) en tot slot ook welk handelingsperspectief is er voor de land- en tuinbouw in het betreffende deelstroomgebied. Sinds de aanwijzing van de met Nutriënten Verontreinigde (NV-)gebieden is deze behoefte versterkt, aangezien vanuit oppervlaktewater wordt gekeken per zgn. watertoestroomgebied. ZLTO heeft een voorstel op hoofdlijnen uitgewerkt om per watertoestroomgebied bovenstaande informatie over te brengen richting de ingelanden. Dit onder de noemer van 'Waterdialoogtafels'. Daarbij is ZLTO van mening dat het waterschap hier ook een belangrijke verantwoordelijkheid in heeft, zoals te lezen is in de voorliggende teksten van de beleidsregel. ZLTO roept het waterschap op via deze 'waterdialoogtafels' (nog meer) de spreekwoordelijke boer op te gaan, en aan te geven welke waterdoelen haalbaar zijn en tegen welke gevolgen.	
24	f	Op pagina 15 valt de duiding te lezen van het uitgangspunt om niet meer primair technisch te compenseren. Er staat 'Op basis van deze beleidsregel wordt duidelijk gemaakt dat voortaan als vaste lijn wordt gehanteerd om niet meer primair technische compensatie aan te bieden. Dit geldt in beginsel voor alle (vergelijkbare) situaties.' ZLTO merkt op dat dit generieke beleid hiermee nietsontziend wordt, en innovaties en creativiteit in een door de buitenwereld geroemde 'Brainportregio' rond Eindhoven lamgeslagen worden. Ook alle vormen van maatwerk worden hiermee onmogelijk gemaakt. ZLTO roept op om dit uitgangspunt te herzien.	Voor onze reactie op dit punt verwijzen we u naar de reactie op zienswijzen 24 c en 18 b.
24	g	Zo staat op pagina 17 'We vergoeden geen schade meer: overstroomden hoort erbij. De beekdalen hebben een waterbergingsfunctie, overstroomden is dus geen calamiteit maar een natuurlijk verschijnsel. Omdat inundatie te	Op deze en volgende vragen is het volgende van toepassing: Dit behelst de toekomstvisie voor 2050 hetgeen nader zal worden uitgewerkt in nieuw beleid. Dat beleid ligt nu niet voor. Uw vragen betreffen derhalve niet onderhavige beleidsregel. Op het moment dat

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		voorzien is vergoeden we geen schade meer. Omdat de waterfunctie leidend is, zal een herwaardering van gronden gaan plaatsvinden.' ZLTO uit ernstige zorgen over de uitwerking van dit besluit, en vanuit een juridisch oogpunt de gevolgen voor de 'voorzienbaarheid' van dit beleid. Heeft Waterschap De Dommel al concreet in beeld gebracht wat de gevolgen zijn van het voorgenomen beleid? Wat ZLTO betreft moeten de gevolgen voor het agrarisch gebruik in beeld gebracht moeten worden en waar dit tot beperkingen leidt in de bedrijfsvoering die gecompenseerd moet worden in financiële middelen, grond of anderszins.	het nieuwe beleid in voorbereiding is, houden we u hiervan op de hoogte.
24	h	Wat zijn vanuit jurisprudentie grenzen vanuit ruimtelijk oogpunt (wanneer worden de omstandigheden of randvoorwaarden op percelen zo veranderd dat je recht op schadevergoeding)? Wat ZLTO betreft is dit een breed spectrum, waaronder onder andere wijzigingen in het peilbeheer, wijzigingen in het grondwaterpeil als ook regulering van een gebruiksfunctie/recht zoals berekening	Zie hiervoor onze reactie op zienswijze 18 b.
24	i	Wat zijn vanuit jurisprudentie grenzen vanuit een temporeel-oogpunt (als een agrariër een overgangstermijn moet accepteren en zijn bedrijfsvoering daarop aan moet passen, wat is dan een redelijke overgangstermijn)? Wat ZLTO betreft is 6 jaar te kort, en moet eerder gedacht worden aan 30 jaar.	Zie hiervoor onze reactie op zienswijze 94 c.
24	j	Is er vanuit juridisch oogpunt verschil in de definitie van voorzienbaarheid in een situatie waarbij de grond al lang in eigendom is en anderzijds grond die recentelijk van eigendom is gewisseld? Wat ZLTO betreft mag hier met terugwerkende kracht niet verschillend mee om worden gegaan.	Deze zienswijze heeft betrekking op voorzienbaarheid in relatie tot eigendom. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Het feit of de grond wel of niet recentelijk in eigendom is overgedragen maakt geen verschil voor de toepassing van deze beleidsregel. Het betreft hier een concreet beleidsvoornemen om technische compensatie niet meer primair aan te bieden. Dat betekent dat iedere eigenaar en ook een redelijk denkend en handelend koper ten tijde van de aankoop

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			van de onroerende zaak voortaan rekening moet houden met deze beleidswijziging; er geldt voorzienbaarheid en risicoaanvaarding. Los daarvan hanteert het bestuur wel een overgangperiode waarin reeds gemaakt afspraken met grondeigenaren in lopende projecten over technische (compensatie) maatregelen worden gerespecteerd.
24	k	Is vanuit de voorzienbaarheid onderscheid te maken tussen incidentele planschade (denk aan: inundatie), en structurele planschade, meer gericht op vermogensschade (denk aan: regulering gebruiksnormen, regulering toepassing gewasbeschermingsmiddelen, stopzetten beregening, te hoge waterpeilen voor veel teelten)? Wat ZLTO betreft is het wenselijk om hier onderscheid in te maken, waarbij dit ook gevolgen heeft voor de compensatie van deze schade.	Deze zienswijze heeft betrekking op voorzienbaarheid in relatie tot planschade. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Met betrekking tot uw vraag merken we het volgende op. Voor wat betreft de peildatum ten behoeve van de voorzienbaarheid en risicoaanvaarding geldt het moment waarop een belanghebbende bij het nemen van een wezenlijke investeringsbeslissing, op basis van kenbare en concrete informatie van overheidswege wist of in ieder geval had kunnen weten, dat de rendementen uit een investeringsbeslissing in de toekomst onder druk zouden komen te staan. Normaal gesproken wordt er geen onderscheid gemaakt tussen incidentele schade die als gevolg van een project kan optreden en schade van meer permanente aard.
24	l	Op pagina 18 staat een (deel)conclusie, namelijk: 'Wanneer we de beweging maken richting een natuurlijker watersysteem mbv de trits verleiden – stimuleren – afdwingen, is sprake van een herwaardering van gronden en krijgen de lager gelegen, nattere percelen andere bestemmingen en gebruiksmogelijkheden. Dat wetende, ligt het niet voor de hand vanwege doelmatigheid, op die betreffende gronden nog technische aanpassingen te doen ter compensatie van schade.' ZLTO uit haar zorg over de gevolgen voor de herwaardering van gronden, waarbij voor veel agrarische ondernemers op het moment van aankoop van het perceel nog niet te voorzien was welk beleid uitgerold zou gaan worden. Hoe gaat het waterschap om met deze herwaardering, en welke instrumenten denkt het waterschap hierbij in te zetten?	Deze zienswijze heeft betrekking op voorzienbaarheid in relatie tot de watertransitie. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Over uw vraag merken we het volgende op. De door het Waterschap ingezette koerswijziging zoals vastgelegd in het WBP en Handelingsperspectief Watertransitie (publicatiedatum 5 oktober 2023) geeft aan dat we voor een enorme opgave staan om te komen tot een toekomstbestendig en klimaat-robuust watersysteem. Om dit vóór 2050 te kunnen bereiken is het nodig om nu aan te geven dat het anders moet en er geen onbeperkte ruimte meer blijft voor vrijblijvendheid en vrijwilligheid: dit noemen we het omslagpunt. Het vastleggen van een omslagpunt is nodig omdat op deze wijze een gedeelde urgentie bij onze partners versterkt wordt en iedereen tijd krijgt zich voor te bereiden. We doen dit ook om gebiedspartners en grondeigenaren te helpen om in beweging te komen, samen en zelf te werken aan hun perspectief. Maar we tonen ons hierbij zelf ook een

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			partner van deze beweging, door een activerende, faciliterende en stimulerende houding. De keuze voor een omslagpunt is belangrijk omdat we niet van onze partners en van onze eigen organisatie kunnen verwachten dat ze morgen alles anders gaan doen. We moeten toewerken naar een nieuwe situatie en dat kost tijd. Het omslagpunt markeert een duidelijke periode die iedereen tijd geeft om bedrijfsvoering aan te passen, planvorming aan te passen en instrumentarium te ontwikkelen. We verleiden en stimuleren onze partners in de periode tot het omslagpunt (2030) om samen met ons de nodige maatregelen te treffen. We willen het juridisch instrumentarium aanpassen zodat vanaf 2030 strakkere regelgeving van kracht wordt. Het vroegtijdig aankondigen van dat moment is een noodzakelijke randvoorwaarde in verband met voorzienbaarheid. Gerelateerd aan bijvoorbeeld grond betekent dit dat het waterschap tijdens de periode van verleiden en stimuleren financiële middelen ter beschikking wil stellen om grondeigenaren te compenseren die in lijn met de watertransitie op vrijwillige basis extra ruimte voor water op hun gronden bieden. Dat kan zijn op het vlak van vasthouden en infiltreren van neerslag of op andere wijze bieden van extra ruimte voor water. Vaak daalt de agrarische waarde van deze percelen als gevolg van de ruimte voor water, terwijl de waarde voor natuurlijk water en bodemsysteem juist stijgt. We noemen dit het herwaarderen van gronden. Naast de middelen die het Waterschap hiervoor ter beschikking heeft zijn er ook vanuit het BPLG middelen beschikbaar om het herwaarderen van gronden te financieren. Als gevolg van de nieuwe politieke koers helaas niet meer de middelen waarop we gehoopt hadden, maar er komt nog steeds aanzienlijk geld naar Brabant wat op provinciaal niveau ook voor het herwaarderen van grond inzetbaar is. Gekoppeld aan deze herwaardering van grond ontstaat ook vaak perspectief voor meer extensieve teelten zoals extensief grasland en/ of vezelgewassen. Samen met de provincie Noord-Brabant werken we aan instrumentarium tot herwaardering. En in de periode tot 2030 werken we aan benodigde aanpassingen van ons instrumentarium ten behoeve van de watertransitie.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
24	m	ZLTO merkt tot slot op dat met voorliggend ontwerpbesluit de trits niet 'verleiden – stimuleren – afdwingen' is, maar juist andersom waarbij 'afdwingen' vooropgesteld wordt. Dat is wat ZLTO betreft een verkeerde insteek, wat naar alle waarschijnlijkheid ten kosten zal gaan aan het huidige (en toekomstige) draagvlak. Daarbij merkt ZLTO op dat dat deze afdwingende insteek als onfatsoenlijk wordt ervaren vanuit (een deel van) de ingelanden.	Deze zienswijze heeft betrekking op de doelstellingen van de watertransitie. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Over de watertransitie merken we het volgende op. Er wordt op dit moment nog niets afgedwongen. Op basis van de uitgezette koers van de watertransitie richting 2050 zien we dat een aantal instrumenten/beleidsregels het behalen van deze koers in de weg zitten, dan wel de doelen van de watertransitie in de weg zitten. Het bestuur van Waterschap De Dommel heeft daarom een aantal besluiten genomen om verdere achteruitgang te voorkomen. Een daarvan is niet meer primair aanbieden van technisch compenseren. Door diverse technische maatregelen zoals ophogen van percelen of nieuwe versnelde afvoer in beekdalen zouden we onze toekomstige opgaven creëren. Dat is niet kosteneffectief en voor ondernemers frustrerend als zij de technische compensatie na een aantal jaar weer ongedaan moeten maken indien het water als gevolg van extremere klimaatscenario's meer ruimte nodig heeft dan we in het verleden konden voorzien. Het stoppen met primair aanbieden van technisch compenseren valt dan ook niet onder afdwingen. Daartegenover staat dat ondernemers die bereid zijn om in lijn met de watertransitie hun bedrijfsvoering en of eigendommen aan te passen op steun van het waterschap kunnen rekenen. Met de watertransitie werken we aan een maatschappelijke systeemverandering. Hiermee maken we het watersysteem klimaatrobuster en beter voorbereid op de toekomst. Deze maatschappelijke systeemverandering houdt in mindere mate rekening met alle individuele belangen op bedrijfs- of perceelsniveau. De individuele belangen die daardoor tijdens uitvoeren van projecten geraakt worden, zullen zo goed mogelijk financieel worden gecompenseerd.
24	n	Tot slot merkt ZLTO op dat de gevolgen voor het agrarisch gebruik wat ZLTO betreft in beeld moet worden gebracht. Hierbij verwijst ZLTO naar deze recente uitspraak (ECLI:NL:RVS:2024:1598) van de Raad van State, waar provincie Noord-Brabant wordt opgedragen te	Onduidelijk is waarom verwezen wordt naar deze uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak. De uitspraak betreft een verzoek om handhaving dat was ingediend ten aanzien van ondervonden wateroverlast, die volgens appellant het gevolg zou zijn van ter plaatse genomen waterhuishoudingsmaatregelen. De kwestie ging

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		onderzoeken wat de gevolgen zijn. Wat ZLTO betreft moet daar waar dit tot beperkingen leidt in de bedrijfsvoering, dit vervolgens gecompenseerd worden. Deze compensatie kan in de vorm van financiële middelen, grond of anderszins.	erover dat de brief niet werd onderkend als verzoek om handhaving. Deze kwestie is noch feitelijk noch juridisch te vergelijken met de voorliggende beleidsregel.
24	o	ZLTO zou graag een nadere mondelinge inspraak doen bij uw Algemene Bestuursvergadering en/of commissievergadering, om bovengenoemde punten van nadere duiding te voorzien.	Bij elke vorm van inspreken zijn er spelregels en soms ook restricties. Ingesproken kan worden bij: 1. een beeldvormende bijeenkomst over een onderwerp dat op de agenda staat. 2. een oordeelsvormende commissievergadering over een onderwerp dat op de agenda staat 3. een AB-vergadering over niet geagendeerde voorstellen (buiten de agenda om) met een spoedeisend karakter. Mocht de gelegenheid zich voordoen, dat u (geagendeerd voor een AB-bijeenkomst) wilt inspreken, dan kunt u zich melden bij bestuurszaken@dommel.nl .
34	a	Indiener stelt dat aanpassingen in het watersysteem zoals beschreven in de beleidsregel negatieve gevolgen met zich mee kunnen brengen zoals scheuren in kelders.	Over (onbedoelde) effecten na projectrealisatie verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 78.
34	b	Indiener stelt dat (landbouw)gronden in waarde dalen door hoge grondwaterstanden. Dat hoge grondwaterstanden goed zijn voor de natuur is niet bewezen. Door hoge grond- en oppervlaktewaterstanden kan water niet snel genoeg afgevoerd worden bij hevige regenval met als gevolg een grote kostenpost voor grondeigenaren en gemeenschap. Hoge grondwaterstanden leiden tot instabiliteit van infrastructuur zoals wegen en spoorlijnen met enorme maatschappelijke kosten tot gevolg. Indiener stelt dat de beleidsregel haaks staat op de missie van het waterschap mbt “voldoende water en droge voeten”. Het beheergebied zal steeds natter worden zodat van droge voeten geen sprake zal zijn.	Deze zienswijze heeft betrekking op schade die een gevolg zou zijn van de watertransitie. Het waterschap staat voor een enorme klus om het bestaande watersysteem (wat van oudsher grotendeels gericht is op het afvoeren van water) om te bouwen naar een systeem waarbij niet alleen water kan worden vastgehouden om droogte tegen te gaan, maar ook naar een systeem wat ruimte biedt om piekbuien zo goed mogelijk op te vangen. Deze opgave is beschreven in het WBP5 en uitgewerkt in het handelingsperspectief Watertransitie, welke zijn vastgesteld door het algemeen bestuur. Om in het grootste deel van ons gebied voldoende water beschikbaar te hebben zullen we op de hoge droge delen en in de beekdalen ruimte moeten maken voor water. Op de hoge gronden moet ruimte komen om neerslag op te vangen zodat het water tijd krijgt om grondwater te worden. In het beekdal werken we aan een beekdal dat niet verdrogend werkt en ruimte heeft om piekbuien op te vangen. Als gevolg van deze keuzes bewerkstelligen we dat er voldoende grondwater beschikbaar komt op

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			de flanken. In deze flanken zullen we werken naar een stuurbaar systeem waarbij we als gevolg van hogere grondwaterstanden minder in de ondergrond kunnen bergen en dus lokaal technische inrichtingsmaatregelen inzetten om wateroverlast in het flanken gebied zoveel mogelijk te beperken door het overschot aan water naar het beekdal te geleiden.
34	c	Schades zijn blijvend en moeten tot in de verre toekomst vergoed worden. de gemeenschap draait op voor al deze kosten.	Deze zienswijze heeft betrekking op de vergoeding van schades als gevolg van ingrepen in het watersysteem. We merken daarover het volgende op. In het geval dat grondaankoop of –ruil geen optie is, ligt het met het oog op ‘technisch compenseren: nee, tenzij’ voor de hand schade af te kopen. Er kan sprake zijn overlast door grondwater en door oppervlaktewater. Om de schade te berekenen gebruikt het waterschap <u>de Leidraad natte natuurplek</u> respectievelijk het <u>beleid om inundatieschade financieel te vergoeden</u> . Het uitgangspunt in beide regelingen is dat de totaal berekende schade in één keer, eenmalig wordt vergoed, waarmee tevens geldt dat met de financiële vergoeding de schade is weggenomen.
34	d	Indiener stelt dat hij het recht heeft technische maatregelen in te zetten om zijn eigendommen tegen hoge grondwaterstanden te beschermen.	Deze zienswijze heeft betrekking op de eventuele mogelijkheid om in eigen beheer technische maatregelen te nemen. Over de mogelijkheid om in eigen beheer technische maatregelen te nemen merken we het volgende op. In zijn algemeenheid geldt dat schadebeperkend handelen mogelijk is, mits maatregelen passen binnen het vergunningenbeleid van het waterschap. Maar in dit specifieke geval geldt dat met de financiële vergoeding de schade is weggenomen. Met gedupeerden wordt dan ook schriftelijk overeengekomen dat technisch compenseren in eigen beheer niet is toegestaan.
69	a	Indiener stelt dat door de meandering van de Beerze is de waterafvoer te laag geworden binnen korte tijd na de aanleg. Aanliggende percelen blijven te lang te nat, waardoor er problemen ontstaan met zaaien, poten en oogsten. Dit terwijl is vastgelegd, dat de herinrichting geen peilverhoging zou veroorzaken.	Deze zienswijze heeft betrekking op de effecten die het gevolg kunnen zijn van een reeds uitgevoerd project. Omdat de voorliggende beleidsnota hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Over (onbedoelde) effecten na projectrealisatie verwijzen we u naar de reactie op zienswijze 78.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
69	b	Met het terugdraaien van de meandering kan het water sneller worden afgevoerd. Anderzijds kan het water ook langer worden vastgehouden in de waterberging aan de Locht, in het natuurgebied de Kampina en andere gebieden.	Deze zienswijze heeft betrekking op wijzigingen in het watersysteem. Omdat dat geen betrekking heeft op de voorliggende beleidsregel laten we deze reactie buiten beschouwing.
69	c	Een technische maatregel die compensatie kan geven is bijvoorbeeld (klimaat adaptieve) peilgestuurde drainage. Met dit systeem kan naar keuze water vastgehouden worden maar ook versneld worden afgevoerd. Met als voordeel is dat mineralen in de bodem en het water optimaal benut worden en niet uit- of afspoelen.	Technisch compenseren in het algemeen en een systeem van peilgestuurde drainage in het bijzonder kunnen effectief zijn geredeneerd vanuit agrarisch perspectief. Genoemde argumenten en voordelen worden dan ook niet betwist. Echter geredeneerd vanuit het watersysteem is een versnelde afvoer van water in de beekdalen onwenselijk. De ambitie van het waterschap zoals beschreven in het handelingsperspectief is dat in de beekdalen voldoende ruimte is om water op te vangen en dat maatregelen niet verdrogend werken voor de omgeving.
69	d	Voor de ruilverkaveling die in het verleden heeft plaatsgevonden worden nog steeds lasten afgedragen. Die zijn niet bedoeld om de landbouwpercelen te vernatten zodat er schade ontstaat.	Deze zienswijze heeft betrekking op het afdragen van lasten. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
71	a	Indiener stelt dat het waterschap te makkelijk denkt over het overschakelen naar nattere teelten. Daarmee is nog veel te weinig ervaring.	Deze zienswijze heeft betrekking op doelstellingen van de watertransitie. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
71	b	Indiener stelt dat het waterschap de schade vaak veel te laag inschat en dat er langslappende juridische procedures nodig zijn om een enigszins redelijke schadevergoeding te krijgen.	Deze zienswijze heeft betrekking op schadevergoeding. Het waterschap geeft er de voorkeur aan om vooraf afspraken te maken met de eigenaar over compensatie van de schade. Het waterschap gaat hiervoor tijdens het opstellen van het inrichtingsplan voor het project, in gesprek met de betrokken perceeleigenaren. Lukt het niet om samen tot een goede oplossing te komen, dan kan de eigenaar bij schade ná uitvoering van het project een beroep doen op de nadeelcompensatieregeling. In de Verordening schadevergoeding Waterschap De Dommel 2015 staat waaraan een aanvraag moet voldoen en hoe de procedure verloopt. Wanneer er schade wordt geleden door een besluit of maatregel van het waterschap, betekent dit niet automatisch dat alle schade wordt vergoed. Volgens de wet wordt alleen 'onevenredige' schade vergoed. In de beoordeling van de

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			schade worden maatschappelijke ontwikkelingen en nadelen waarmee eigenaren rekening kunnen houden, meegenomen.
71	c	Dit ontwerpbesluit draagt niet bij niet aan de bereidwilligheid van ingelanden om mee te werken aan de uit te voeren projecten.	Deze zienswijze heeft betrekking op het verkrijgen van draagvlak voor projecten. Technisch compenseren stelt de ondernemer in staat de bedrijfsvoering volledig of grotendeels zonder hinder vanuit het project, voort te zetten. Het waterschapsbestuur is zich er terdege van bewust dat de keuze om technisch compenseren niet meer primair aan te bieden, gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering van de ondernemer. Ondanks dat in het geval van afkoop schade afdoende wordt gecompenseerd, kan overeenstemming krijgen met een perceeleigenaar lastiger worden dan voorheen. Tegelijkertijd is het niet verdedigbaar dat namens het waterschap werken worden uitgevoerd die strijdig zijn met de eigen doelstellingen. Op langere termijn is dat niet houdbaar. In de gesprekken aan de keukentafel zullen de medewerkers van het waterschap het verhaal van de watertransitie uitleggen. Deze gesprekken geven tevens aanleiding tot het schetsen van een perspectief, met suggesties voor wat wél kan in de nieuwe omstandigheden.
78		Indiener geeft aan dat effecten van gerealiseerde beekherstelprojecten niet overeenkomen met de daartoe vastgestelde projectplannen. Het waterschap herstelt vervolgens de gemaakte fouten niet.	Deze zienswijze heeft betrekking op de effecten die het gevolg zijn van een project. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Over (onbedoelde) effecten na projectrealisatie merken we het volgende op. Als na uitvoering blijkt dat er meer schade is dan vooraf voorzien kan de gedupeerde een beroep doen op de nadeelcompensatieregeling. In de Verordening schadevergoeding Waterschap De Dommel 2015 staat waaraan een aanvraag moet voldoen en hoe de procedure verloopt. Wanneer er schade wordt geleden door een besluit of maatregel van het waterschap, betekent dit niet automatisch dat alle schade wordt vergoed. Volgens de wet mag alleen 'onevenredige' schade worden vergoed. In de beoordeling van de schade worden maatschappelijke ontwikkelingen en nadelen waarmee eigenaren rekening kunnen houden, meegenomen. Bij de beoordeling van de schade wordt zo nodig een externe adviseur ingeschakeld.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
85	a	Indiener stelt dat terughoudend omgaan met technisch compenseren inbreuk doet op het eigendomsrecht en op gebruiksmogelijkheden van betreffende aangrenzende gronden.	Van een onaanvaardbare inbreuk op het eigendomsrecht en gebruiksmogelijkheden is geen sprake. De projectbesluiten die in lijn met dit beleid zullen worden voorbereid geven op basis van noodzakelijkheid, subsidiariteit en een zorgvuldige belangenafweging invulling aan de eventuele beperking van het eigendomsrecht/gebruiksmogelijkheden van percelen van belanghebbenden. Het belang van de perceeleigenaar/ondernemer speelt hierbij een rol, en tevens de urgente wettelijke doelen waarvoor het waterschap overheidsmaatregelen moet treffen in het algemeen belang versus de afbreuk/bijdrage aan dit doel door technische compensatiemaatregelen. Het wettelijke recht op nadeelcompensatie voor de belanghebbende is hiervan het sluitstuk.
85	b	Indiener stelt dat toepassing van technische maatregelen duurzamer en goedkoper is dan schade financieel vergoeden.	Aangegeven wordt dat technisch compenseren in gevallen duurzamer en goedkoper zou zijn dan schade financieel vergoeden. Ook wordt gewezen op het toekomstperspectief van de agrariërs. Alle voornoemde belangen zijn meegenomen in het voorliggende nieuwe beleid en bijzondere gevallen worden bij projectbesluiten onderzocht en afgewogen. In een bijzonder geval zou bij zwaarwegende belangen bij besluit door het dagelijks bestuur technisch gecompenseerd kunnen worden, rekening houdend met het doel van de beleidsregel. Verder verwijzen naar onze reactie op zienswijze 24 c.
85	c	Indiener noemt recente uitspraken waarbij een waterschap in het ongelijk is gesteld.	De uitspraken die u noemt zijn niet relevant. Ten onrechte wordt gesteld dat het zou gaan om uitspraken waarbij een waterschap in het ongelijk zou zijn gesteld. De eerste uitspraak betreft een inpassingsplan van provinciale staten van de provincie waarbij (onder meer) werd uitgemaakt dat het inpassingsplan onvoldoende zorgvuldig was voorbereid ten aanzien van de gevolgen van de inrichtingsmaatregelen voor een bepaald perceel en het landbouwkundig gebruik van dat perceel. Deze situatie is niet op onderhavige beleidsregel van toepassing. Bij het opstellen van een projectbesluit worden de effecten van de maatregelen in kaart gebracht en meegenomen in de belangenafweging. Deze werkwijze is ook opgenomen in de voorliggende beleidsregel. De tweede genoemde uitspraak betreft wel een projectplan (na Omgevingswet projectbesluit) van een waterschap (Limburg). In dat projectplan had

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			het dagelijks bestuur van het waterschap (abusievelijk) aangegeven dat men het waterpeil van 2003 als richtinggevende ontwerpuitgangspunten van het projectplan had gehanteerd. In dat geval overwoog de Afdeling dat het waterschap niet zonder uitvoerige motivering had kunnen besluiten dat het waterpeil niet daarnaar zou worden teruggebracht, ondanks het doel van het projectplan van een klimaatbestendige inrichting van het beekstelsel. Ook deze uitspraak is niet relevant voor het onderhavige beleid. Het is vanzelfsprekend dat projectbesluiten door het waterschap zorgvuldig worden voorbereid, zorgvuldig worden gemotiveerd en dat wordt uitgegaan van de juiste uitgangspunten en doelen.
85	d	Indiener stelt dat de beleidsregel om schade te compenseren is is beoogd voor natuurdoelen volgens de vogel- en Habitatrichtlijn.	Voor het overige gaat de zienswijze uitvoerig in op de Habitatrichtlijn. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
86		Indiener stelt dat een nog voor te bereiden project, waarbij ook zijn gronden zijn betrokken, alleen met toepassing van technische compensatie uitgevoerd kan worden.	Deze zienswijze heeft betrekking op een specifiek project van het waterschap. De beleidsregel is generiek van opzet en gaat niet in op afzonderlijke projecten. Daarom laten we deze reactie buiten beschouwing.
89		Indiener stelt dat met het oog op vogelgriep vanuit het rijk is aangegeven dat nieuwe pluimveehouderijen in waterrijke gebieden niet zijn toegestaan. Als men geen waterrijke gebieden wil bij pluimveebedrijven, zou hier minstens een 3 kilometer afstand van pluimveehouderijlocaties in acht genomen moeten worden. Dit is tevens een zonering die door de NVWA gehanteerd wordt tijdens uitbraken. Wanneer geen rekening gehouden wordt met de 3 km zone, dient het pluimveebedrijf bij besmetting gecompenseerd te worden voor alle gevolgschade van een uitbraak en ruiming. Dit kan oplopen tot zeer hoge bedragen.	Deze zienswijze heeft betrekking op pluimveehouderijen in relatie tot waterrijke gebieden. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
90	a	Indiener geeft aan dat de begrenzing van de beekdalen nog niet is vastgesteld. En dat meer percelen ten onrechte onder de beekdalbegrenzing vallen als deze breder wordt.	Deze zienswijze heeft betrekking op de beekdalbegrenzing. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
90	b	Indiener geeft aan dat hoger gelegen percelen al decennia gebruikt worden voor land- en tuinbouw en boomteelt en hier ook uitermate geschikt voor zijn. Technische en creatieve oplossingen kunnen ervoor zorgen dat land- en tuinbouw bedreven kan worden in de beekdalen in samenhang met de doelstellingen en ambities van waterschap, provincie, gemeentes en of natuurorganisaties. Er moet voldoende grond beschikbaar blijven voor de land en tuinbouw (boomteelt) zodat toekomstbestendige agrarische bedrijven de mogelijkheden behouden om te kunnen ondernemen. Hiervoor blijft ook een deel van het beekdal nodig want er valt al grond af voor natuurcompensatie, toekomstige woningbouw (elders in het gebied) en realisatie van waterdoelen. Als er op termijn geen rendabele teelten meer mogelijk zijn in de beekdalen dan vallen er honderden ha weg en is er geen verdienmodel meer voor de agrarische bedrijven, met leegloop in het buitengebied. Hiermee gaat historie, zelfvoorziening, voedselproductie en de economische drager van het buitengebied verloren.	Deze zienswijze heeft betrekking op de toekomst(bestendigheid) van de landbouw. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing.
91		Indiener stelt dat het op voorhand uitsluiten van technische maatregelen niet verstandig is. Op dit moment bekijkt het waterschap met (boomteelt)bedrijven welke mogelijkheden er zijn om verantwoord om te gaan met water en tegelijkertijd de doelen van het waterschap te bereiken. Juist het toestaan van drainage dan wel peilgestuurde drainage met het opslaan van overtollig water in dieper liggende grondlagen is doeltreffend. Het bedrijf wil met het waterschap proeven op dit vlak doen. Overtollig water dat niet afdoende wordt afgevoerd leidt tot schade in onze bedrijfsvoering.	De zienswijze is gericht op het in het algemeen toepassen van technische maatregelen. Bij technisch compenseren gaat het om het treffen van technische maatregelen om schade die verwacht wordt bij een ingreep in het watersysteem zoals in realisatieprojecten, te compenseren. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. In het gezamenlijke project dat u aanhaalt, wordt onderzocht welke maatregelen - die de bedrijfsvoering kunnen ondersteunen - effect hebben op waterkwaliteit en –kwantiteit.
92		Indiener geeft aan dat zijn gronden in het beekdal zeer geschikt zijn voor akkerbouw. Met de uitvoering van het	Zoals beschreven in het WBP en handelingsperspectief watertransitie vinden we het belangrijk dat het natuurlijk functionerend watersysteem weer centraal moet komen te staan en veel meer leidend wordt in de

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		beleid van het waterschap zal dit in de toekomst niet meer mogelijk zijn.	ruimtelijke opgaven. Vanuit de noodzaak om het watersysteem zo natuurlijk mogelijk te laten functioneren is in het handelingsperspectief een koers uitgezet waarbij het gebied is ingedeeld in 3 typen gebieden; hoge koppen, flanken en beekdalen. Deze indeling in herkenbare gebieden is juist bedoeld om samen met grondeigenaren, gebruikers, medeoverheden en inwoners te zoeken naar perspectief en wat wél kan en wat passend is bij de kenmerken van de verschillende gebieden. Zo staat voor de hoge koppen de structurele aanvulling van de grondwatervoorraad centraal; op de flanken werken we aan de aan- en afvoer welke meer in balans is bij een hoger grondwaterpeil en in de beekdalen zetten we ons in voor voldoende ruimte om pieken op te vangen en een beekdal dat niet verdrogend werkt voor de omgeving. Helaas zien we dat er als gevolg van klimaatverandering vaker extreme situaties optreden (langdurige droogte, maar ook extreme piekbuien). We vangen deze buien zo goed mogelijk op in het hele gebied, alleen zijn de beekdalen onze natuurlijke overloopgebieden waarin we de neerslag opvangen die op de hogere delen niet vastgehouden kan worden. Dat betekent dat het hier periodiek extreem nat kan zijn en grote gebieden tijdelijk onder water staan. Dat heeft zoals u stelt consequenties voor de gebruiksmogelijkheden.
94	a	Indiener stelt dat aanpassingen in het watersysteem die leiden tot negatieve gevolgen voor de bedrijfsvoering bij voorkeur technisch gecompenseerd moeten worden en als het niet anders kan volledig vergoed moeten worden.	De instrumenten die het waterschap voor het compenseren van schade ter beschikking staan zijn: · grondaankoop/ grondruil · vergoeding obv inkomensschade (gewasschade) · vergoeding obv vermogensschade (waardevermindering vd grond) · technisch compenseren. · (nadeelcompensatie) In het geval dat grondaankoop of –ruil geen optie is, ligt het met het oog op ‘technisch compenseren: nee, tenzij’ voor de hand schade af te kopen. Er kan sprake zijn overlast door grondwater en door oppervlaktewater. Om de schade te berekenen gebruikt het waterschap de Leidraad natte natuurplek respectievelijk het beleid om inundatieschade financieel te vergoeden. Het uitgangspunt in beide regelingen is dat de totaal berekende schade in één keer,

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
			eenmalig wordt vergoed. De mogelijkheid tot het toepassen van beide methodieken is bestuurlijk vastgesteld. <u>Leidraad natte natuurpleils</u> Om de schade door grondwater te bepalen maakt het waterschap gebruik van de tool 'Waterwijzer Landbouw', opgesteld door de WUR (https://waterwijzer.nl/achtergronden/de-waterwijzer-landbouw). De tool berekent het schadebedrag per jaar (gewasschade). Met de (inkomens)vergoeding wordt de eigenaar geacht de schade te dulden en (gerelateerd aan de onteigeningssysteem) de bedrijfsvoering binnen 13 jaar zodanig te hebben aangepast dat het nadeel niet meer aanwezig is. Het jaarlijkse schadebedrag wordt daartoe met een factor 10 vermenigvuldigd. <u>Afkoop inundatieschade</u> De schade door inundatie wordt bepaald op basis van - indien van toepassing - de beperktere gebruiksmogelijkheden (bv grasland ipv bouwland) én inkomstenderving. Dit samen wordt gekapitaliseerd tot een vermogensschade voor het perceel (blijvende, substantiële effecten op de bedrijfsvoering). De daling van de vermogenswaarde wordt vergoed. Ook wordt via de notaris een Kwalitatieve Verplichting (KV) vastgelegd. In tegenstelling tot de situatie bij schade door grondwater, gaat het hier om een permanent karakter. In dat geval heeft een (opvolgend) eigenaar geen invloed op het wel of niet overstroomd van de grond en is daarmee niet in staat om binnen de genoemde periode van 13 jaar te komen tot aanpassingen om daarmee de met de overstromingen samenhangende nadelen te voorkomen. Om die reden heeft de exploitatieschade hier een 'eeuwigdurend' karakter die een waardevermindering (vermogensschade) tot gevolg heeft en waardoor met een hogere factor wordt gerekend. Eeuwigdurend wordt gelijkgesteld aan de inkomensschade over 85 jaar. In die situatie wordt gerekend met een kapitalisatiefactor 25 (wat bij een rente van 4% en een inflatie van 2% gelijk staat aan 85 jaar).
94	b	Indiener is het niet eens met het argument dat technische compensatie kan leiden tot belemmeringen in het bereiken	Zie hiervoor onze reactie op zienswijze 24 b.

Nr.	sub.	Zienswijze	Reactie op zienswijze
		van de gestelde doelen. Technische compensatie kan een heel effectieve maatregel zijn.	
94	c	Indiener stelt dat volledig systeemherstel niet realistisch is in één van de dichtst bevolkte gebieden van Europa. En vraagt om een praktische benadering van het waterschap, gelet ook op de sterk wisselende weersomstandigheden van de afgelopen jaren (heel nat en heel droog).	Deze zienswijze heeft betrekking op de watertransitie. Omdat de voorliggende beleidsregel hierop geen betrekking heeft laten we uw reactie buiten beschouwing. Over watersysteemherstel merken we op dat het waterschap niet streeft naar volledig systeemherstel. Zoals beschreven in het WBP en handelingsperspectief watertransitie vinden we het belangrijk dat het natuurlijk functionerend watersysteem weer centraal moet komen te staan en veel meer leidend wordt in de ruimtelijke opgaven. Vanuit de noodzaak om het watersysteem zo natuurlijk mogelijk te laten functioneren is in het handelingsperspectief een koers uitgezet waarbij het gebied is ingedeeld in 3 typen gebieden; de hoge koppen, flanken en beekdalen. Deze op <i>water en bodem sturend</i> gebaseerde indeling in herkenbare gebieden (tevens vastgelegd in provinciaal beleid) is juist bedoeld om samen met grondeigenaren, gebruikers, medeoverheden en inwoners te zoeken naar perspectief en wat wel kan en wat passend is bij de kenmerken van de verschillende gebieden. Zo staat voor de hoge koppen de structurele aanvulling van de grondwatervoorraad centraal; op de flanken werken we aan de aan- en afvoer welke meer in balans is bij een hoger grondwaterpeil en in de beekdalen zetten we ons in voor voldoende ruimte om pieken op te vangen en een beekdal dat niet verdrogend werkt voor de omgeving.